

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis
Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev
De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo**

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

non poterat. quod illi à Pontifice indultum est. Vnde colligimus, subditorum contumaciam frequentibus dispensationibus viam aperuisse. ne quis cum Novatoribus ad Curiam Romanam hujus remissionis omnem culpam revocet. Tantus enim erat in Ecclesia canonum contemptus, ut à vindicta sàpissime ob multitudinem reorum abstinendum esset, & dispensatione tanto morbo providendum. Itaque latius esse duxerunt Pontifices, probabili quadam ratione inducti, canonibus aliquos solvere, ut infractarum legum reatus vitaretur, quàm post vulnus remedium parare. Verba autem Anselmi hæc sunt: *Sæpe necesse est aliquid de apostolicis & canonicis statuis pro compensationibus relaxare, & maximè in regno, in quo fœrè omnia sic corrupta & perversa sunt, ut vix ibi aliquid omnino secundum statuta ecclesiastica fieri possit.*

VIII. Goffridus Vindocinensis eadem etate Calixto secundo insinuat quis modus sequendus sit in dispensationibus, que tunc in anteceduum concedebantur. *Dispensationes, inquit, aliquando in Ecclesia facienda sunt, non quidem amore pecuniae, vel quolibet humano favore, sed pia & misericordi intentione.* Tunc enim à pastore Ecclesiæ dispensatio piè & misericorditer fieri dicuntur, cum aliquid minus perfectè ad tempus sit ab illo, vel fieri permittitur, non voluntate sua, sed aliorum necessitate, ne in ipsis videlicet fides Christiana periclitetur. Et mox: *Possunt etiam & debent fieri dispensationes, quibus Ecclesiarum & monasteriorum consuetudines immutentur; sed ubi postponitur minus bonum, ut quod est melius instituatur.* Infrā: *Si quis verò aliter in Ecclesia dispensationes facit, rationi simul & veritati contradicit; nec solum lucernam ardenter non habet, verùm etiam aliorum ardentes exstinguit.* Et ideo non retellere dicitur Christi Vicarius; sed dux est cæcum, ipse cæcus.

X. Nota est Bernardi de dispensationibus sententia, quam Eugenio sequendam proposuit: *Quid, inquis, probibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rufus ut ignorarem postos vos dispensatores; sed in edificationem, non in destructionem. Deinde queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Vbi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Vbi utilitas provocat, dispensatio landabilis est. utilitas, dico, communis, non propria. Nam cunctis horum est; non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.*

X. Gratianus variis in locis, ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, dispensationi esse locum docuit; ita ut illi cum ceteris conveniat. A qua regula jure Decretalium recessum non est; quamvis privatorum ma-

jor sit habita ratio, quàm haberetur antiquis canonibus. Etenim scientia, morum honestas, bona fama, meritorum prærogativa, nobilitas petentis, censentur justæ causæ dispensandi; ut probari potest ex variis locis Decretalium. quod deinde placuit Concilio Tridentino. Itaque venia canonum, quæ olim ob publicam tantum causam privatis post violatos canones concedebatur, indulgeri coepit ante omnem actum, propter privatum perentium commodum, si meritis aliunde juvarentur, & eorum opera bono publico inservire posset. Vnde profecta est dispensationum frequentia, in votis, in beneficiis, irregularitatibus, & matrimonii; quæ gravissimorum virorum querelas provocarunt. Ut enim de B. Bernardo taceam; Hildebertus Cenomanensis, Ioannes Sarisberiensis, Matthæus Paris, Guillelmus Durandus, Nicolaus de Clemangiis, Ioannes Gerson, multis hac de re conquisti sunt.

Cap. Investitur. de electo c. De mula. de Præbendis.

*Trid. feff. 14. c. 51
feff. 21. c. 18.*

C A P V T X V.

Synopsis.

I. *Discutitur quæstio, an dispensatio sine causa sit licita & valida. Inferioris, est illicita & invalida. Summi Pontificis, quidam licitam esse ait; alij autem illicitam, quia non est dominus legum.*

II. *Illicita autem dispensatio, à plerisque valida dicitur; ab aliis invalida. quorum rationes proponuntur.*

III. *Distinctio auctoris, in iis que singulos respiciunt, dispensationem sine causa, absque crimen concedi & suscipi; in iis que iura tertiæ aut statum publicum ledunt, nec licitam esse nec validam. Prima pars probatur, ex consuetudine recepta ab aliquo seculari; que induceret potius ut per dispensationes legi derogetur, quemadmodum omnino potest legem abrogare. Maxima vis consuetudinis in dispensationibus, unde dispensatio significatur nomine consuetudinis. Dispensationes in gravissimis rebus quotidie conceduntur sine causa, contra canones Conciliorum generalium; quia recepta sunt usu: quedam autem in minoribus negotiis vix recipiuntur, ob usum contrarium. Probatur facultas concedende dispensationis sine causa ex Concilio Lugdunensi, quod explicatur.*

IV. *Si mores recepti in regno ledantur, invalida dispensatio, quia sine causa legitima, & quia in iis casibus dispensationis uetus non receptus. Dispensationes mendicantibus concessæ ad beneficia possidenda rejecta.*

V. *Caritas leditur novitate. Quare abstinentiam hoc causa dispensatione, que precipit ob concordiam inducta est. Ex dispensationibus intemperiosis dissidios oruntur, è Maximo Abate.*

VI. *Inquiritur in omnia re scripta, non eo propenso ut limites ponantur pontificis potestati. Omnia privilegia sedis Romana non erant cognita Gallis tempore Fulberti. Tenerè agendum cum Romanis.*

VII. *Cavent Romani Pontifices ne re scriptis suis*

*Julianus Secularis
apud lumen in
Nov. 18. p. 100.
n. pag. 710.*

*Collegio Verdote,
in Opere. c. 50.*

*Bernardus I. de
Cassib. 1. 2.*

*Graec. c. 1. q. 7. &
c. 7. q. 2. et c. 1.
q. 1. c. 2. et c. 3.
q. 1. de lege. c. 1.
concess. f. 5.
pro. de cred. in 6.*

De Concordia Sacerdotij

scandalis occasionem prebeant. Tria genera scandalii.
De Peccati reprehensione à Paulo propter scandalum.

VIII. Si scandalum oriatur, temperandum ab executione rescripti. Scandalum moverur, si recepta consuendo infringatur. Et si justa precipiantur, supercedendum ab executione, ratione scandali; cuius non potest dari dispensatio. Index delegatus deberet rescribere & supercedere.

X. Regula petita è scandalo sufficit in foro. Quaerunt tamen Theologi & interpres, an si rescriptis presumdarent disciplina ecclesiastica, iiii parentibus respondent ab iis exequendis abstinentiam; & si necesse sit, subsidium Principum implorandum. Quod sit per modum defensionis, non autem jurisdictionis. Et in Summo Pontifice non censemur eo causa esse defensio auctoritatis, sed defectus intentionis. Romana fides arget executionem mandatorum quia salubria sunt, è Leone IV. & Gregorio VI.

X. Ad defensionem & ultionem veritatis habet primam & maximam potestatem. Contra veritatem nihil potest, è Facundo Hermianensi.

XI. Non potest concedi dispensatio juris divini, vel naturalis, sed tantum interpretatio.

I. Vnde superiorum seculorum ingenia exercuit, pertinacissimis contentioneibus disceptata quaestio, an dispensatio sine justa caussa concessa, licita sit & valida, hodie etiam à Theologis & Iuris Canonici interpretibus cum aliquo opinionum diffidio, quamvis modestius, tractari solet. Sanè si ab inferiore concedatur sine caussa, nec licitam nec validam esse apud omnes in confessio est. De supremo Pontifice controvertitur. Sed quaestio in duo capita dirimenda est. Vnum est, an sit licita: alterum, an sit valida, et si fortasse fuerit illicita. Licitam esse dispensationem à supremis Principibus sine caussa concessam afferunt Glossa, Bartolus, Innocentius IV. Panormitanus, Felinus, & alij quamplurimi; quia leges omnes ab eorum nutu pendent. Plerisque vero Theologis & Iuris Canonici interpretibus placuit nec Summum Pontificem nec Reges ipsos licet à legibus suis solvere posse subditos, sine justa caussa. Quod probant ex iis locis qui relativi sunt à Gratiano, & ex Concilio Tridentino; quod vetuit ne dispensationes in contrahendis matrimonii dentur sine justa caussa. Sed maxime sententiam suam ex jure naturali fulcunt; quod ita Principibus leges commisit, ut earum sint dispensatores, non domini. Quare si à justa & provida administratione aberrent, quæ reipublica consulere debet, abutuntur concedita sibi potestate, dum inter ejusdem universitatis membra inaequalitatem inducent.

II. Sed in altero capite quaestio iiudem illi interpres in varias opiniones scinduntur, cum queritur, an dispensatio indulta sine justa caussa sit invalida, ut est illi-

cita. Si Parisenses sequamur & antiquos scriptores, dubium non est quin dispensatio injusta sit etiam invalida. Hanc sententiam amplexi sunt Bernardus, Goffridus Windocinensis, Ioannes Sarisberiensis, Gersonus, Major, Almainus, & ex Theologis recentioribus, Gabriel Vasques Hispanus, & plerique interpretum Iuris Civilis & Canonici.

Quod probant comparatione ducta à lege: quæ si injusta sit, legis nomine non censemur, ac proinde nec dispensatio injusta locum dispensationis obtinebit; maxime cum potestas qua dispensans ntititur, data sit ad ædificationem, non ad destructionem, ut loquitur Paulus, unde sequitur dispensationem quæ tendit ad dissipationem & destructionem, non proficiat à potestate quam Deus concessit, ac proinde esse nullam. Neque opponi potest huic sententia quod à contraria opinionis vindicibus, & præserit à Suarez, afferit, scilicet legem pendere ex arbitrio ejus qui illam tulit, id est si Princeps quæmpiam ab ejus vinculo eximat, arbitrium Principis ratum fore. Hæc enim ratio, et si alicuius momenti esse possit quoad leges seculares, attamen, quod ad ecclesiasticas attinet, vim nullam habere potest. Earum enim conditio hæc est, ut perpetuae sint, quemadmodum pluribus docuit superius. Quibus addendum est Leonis testimonium, qui canones nulla ratione convelli posse docet in epistola ad Rusticum Narbonensem, nisi ob necessitatem rerum, vel considerationem statum. Quæ ultima verba adolescentes respiciunt, quibus post gestam publicam penitentiam conjugem ducere contra regulas indulget cap. xiii. ejusdem epistolæ. Vnde Ioannes VIII, rescriptit Uticensi Episcopo, dementis esse Pontifici persuadere velle ut illud fieri concedat quod omnino canonica disciplinæ est contrarium. Et Chrysostomus relatus in Breviario Octavæ Synodi eleganter dixit, oportet, et hoc non me proponit, ibi esse dispensandum, ubi non sit prævaricandum.

III. Mihi vero hæc quaestio hoc pacto dirimenda videtur, ut in iis quæ singulos respiciunt, dispensationem à Pontifice etiam sine caussa indultam valere dicamus, imò vero & absque crimine suscipi & concedi; in iis autem que vel jura tertij vel statum publicum laudent, nec licitam esse nec validam. Ac primam quidem partem eorum auctorum testimonis confirmari posse non ambigendum est qui in supremo Principe causam ad dispensandum necessariam non esse generaliter & in universum afferunt, solamque liberalitatem Papæ sufficere pro causa dispensationis, ut placuit Antonio Butrio,

Glossa in l. relegati ff. de pen. & iei. Bar. & certi quos recenset Sanctius l. 8. de M. D. l. 18. f. 3.

Thomas 1. 2. q. 9. art. 7.
Vide Suarez l. 4. de Legibus c. 18. Conc. Trid. c. 5. foll. 14. de reforma.

Bernard. l. 1. 4. Coddona. 2. 1. 4. Adam. Mon. 1. 4. Digen. & gen. 4. & 7. Goffrid. 1. 1. 4. Hispan. 1. 1. 4. Hilb. 1. 4. Pola. c. 1. Genes. Eccl. 1. 1. 4. fid. 10. 1. 4.

Vide Statua de leg. c. 11. 17. 1. 4.

C. Morelli. Uticensi Episcopo, dementis esse Pontifici persuadere velle ut illud fieri concedat quod omnino canonica disciplinæ est contrarium. Et Chrysostomus relatus in Breviario Octavæ Synodi eleganter dixit, oportet, et hoc non me proponit, ibi esse dispensandum, ubi non sit prævaricandum.

Butrio.

Butrio. Hujus sententia præcipuum fundatum non in eo constituo quod jam everti, scilicet leges ecclesiasticas à superioris nutu pendere, sed à perpetuo usu qui jam à trecentis annis & ultra in Curia Romana receptus est, ut sine cognitione causæ pleraque dispensationes concedantur; quibus, verbi gratia, irregularitates tolluntur, impedimenta consanguinitatis & affinitatis in tertio & quarto gradu amoventur, beneficiorum pluralitas conceditur; ut fidem facit Guillelmus Durandus, qui de illa novitate seculo suo indulta conqueritur. Eodem etiam usu inductum est ut penitus à canone indicis liberi habeantur qui dispensationibus illis utuntur; adeo ut nec eorum ordinations vitiosæ censeantur, nec de matrimoniorum viribus dubitetur, aut quæstio status liberis ex ejusmodi nuptiis editis moveri possit. Itaque cum præcius eorum canonum effectus per dispensationem indebitam ex consuetudine recepta sublatus sit, scilicet nullitas matrimonij, quid supererit quod subditorum conscientias onerare possit? Dicit aliquis superesse jus illud naturale, quod vegetat singulares ne ab ordine universitatis defiscant sine causa. Sed redit distinctio, scilicet jam consuetudine recepta inductum solam Principis voluntatem legitimæ causæ vim habere apud omnes, in præcipuo effetu. Ergo idem jus erit statuendum in altero capite. Tanta vero est vis consuetudinis, ut legem omnino tollere possit. Ergo & modum illius solvenda per dispensationes alioqui indebitas inducere poterit; præsertim cum dispensationis ea sit conditio, ut à consuetudine magnas vires accipiat. unde & dispensatio consuetudinis nomine significatur apud Basiliū: *Nos ergo, inquit, utrumque scire oportet, & que sunt summi iuri, & que sunt consuetudinis, id est, secundum Balassonis & Marthæ Blastris interpretationem, sequendam esse aliquando consuetudinem inclinationem, & descendentum à summo jure.* Ceterum quanta sit vis consuetudinis in hujusmodi dispensationibus tolerandis, inde patet, quod ea quæ à Concilio Oecumenico instituta sunt in gravioribus negotiis, novis rescriptis dispensatoriis aliam formam quotidie accipiunt. Episcoporum consecratio, quæ sine Metropolitano fieri non debet, post abrogatam Pragmaticam Sanctionem, ineonsulto Metropolitanō, tribus Episcopis ad arbitrium Summi Pontificis committitur. Duabus Ecclesiis adscribuntur frequenter Clerici contra canones Concilij Chalcedonensis, dispensationibus indultis ad plura beneficia retinenda. Dispensationes in gradibus prohibitis à Concili-

lio Lateranensi olim rarissimæ, hodie vero sunt frequentissimæ. Episcopatum futura successiones, & in ceteris beneficiis præsentes, successiones per resignationes *in favorem* dictas, Pontificum & Regum arbitrio frequenter admittuntur. Novi ordines religiosi contra præscriptum Concilij Lateranensis quotidie approbantur. Mula quoque alia peraguntur quæ summam quidem & eximiam in Romano Pontifice à constitutionibus generalium Conciliorum dispensandi auctoritatem, etiam sine causa, ineffe probant. Sed quanta sit vis consuetudinis receptæ, quæ his dispensationibus connivet, inde ostenditur, quod in minoris momenti rebus haec dispensationes ægrè recipiantur. His addendum est Concilium Lugdunense sub Gregorio X. habitum anno M C C L X X I V. quod ad Romani Pontificis arbitrium retulit de dispensationum sufficientia disquirere, & estimare quem modum beneficij sui Pontifex esse voluerit. Itaque si Summo Pontifici placuerit sine causa cognitione aliquem canonibus solvere, dummodo status publicus non laedatur, hoc ab eo pendere colligi potest ex Concilio illo Lugdunensi; præcipue cum dispensationem, *beneficij* à Principe collati nomine significet, id est, gratiae ex mera liberalitate collatae. Quare mirari subit quare ratione quidam hunc locum adduxerint ut probarent dispensationem sine causa esse nullam.

IV. At vero si status publicus aut recepta in regno jura laudentur, amplectenda est sententia eorum qui in universum dispensationes sine justa causa indultas, invalidas esse censem. Quod verum esse in specie quam tracto, hac collectione demonstratur. Vel dispensationes illæ sine legitima & justa causa conceduntur, & in hoc casu nullæ dicenda sunt, propter ea quæ superius allata sunt argumenta: vel probabili quadam ratione nituntur, respectu ejus habitu cui conceduntur, sed usi recipro in Ecclesia Gallicana repugnant, quo certæ quedam regulæ in canonibus & decretis Pontificum pertinet, ita firmatae sunt, ut juxta legum illarum naturalem conditionem perpetuæ apud nos esse debeant. Hoc casu dispensatio carebit justa causa, quod attinet ad statum publicum Ecclesie Gallicanæ, atque ideo nulla erit; præcipue cum dispensandi ratio in his negotiorum articulis recepta non fuerit consuetudine aliqua. Ut enim lex ecclesiastica debet usu recipi, ita & dispensatio illius legis debet usu probari. Hoc jure utemur in Gallia, non solum si rescriptis illis pacta conventa cum sede apostolica, quæ Concordata vocamus, laudentur, sed etiam si alia

Vide secundaria
Præfationem Mat-
ce s. 14,

C. Ordinarj. de
offic. ordin. in s.

quædam capita, quæ moribus recepta sunt, aliquo pacto violentur; ne bene constitutis rebus novitates illæ perturbationem afferrant. Exempli causa, si patronorum laicorum jura evertantur, vel si conditionibus fundationum derogetur. Ex hac regula profectum est ut majores nostri eas dispensationes non admiserint quæ Religiosis mendicantibus à Curia Romana indulgebantur ad possidenda beneficia. Cum enim paupertatis extremæ voto se obstrinxissent, alienum visum fuit ab eorum proposito redditum legendorum desiderium. Quare regulæ mendicantium conservandæ intenti Reges nostri, & Clericorum secularium commodis proficientes, prohibuerunt Edicto, ne qua ejusmodi dispensationum, tanquam ipso jure nullarum, ratio haberetur. Extat Caroli VII. constitutio anno MCCCCXLIII. lata, qua præcipitur judicibus ne hanc novam perniciem, seu potius superstitionem, in Clero, populo, & regno fieri vel attentari permittant, & mendicantes à beneficiorum possessione sine mora expellant; ex his ab Episcopis & à ceteris quibuscumque gravissimis peccatis, si contra hanc interdictionem nitantur. Hinc fit ut necessaria sit hodie Religiosis mendicantibus venia hujus legis à Rege concedenda, si ex dispensatione Summi Pontificis beneficiaria possidere illis indulgetur.

Ivo in Prefat. De cœsi.
C. Ipsi pietatis
2. q. 4. Hildebertus Cenoman.
ep. 83.
Bern. de dispens.
c. 4.

Maximus Abbas
relatus in Brevia-
rio v. i. i. Synodi,
per Jo. d' Abbat. 15.
derogatur tunc si-
chiamque dispensatione
ad monachos. Ego
te quod ipsi aperte-
re non possemus
deinde teq; negoti-

V. Summa verò regula quæ in dispensationibus adhiberi debet, hæc est, ut caritas non lædatur; quemadmodum docet Ivo Carnotensis: *Si quis quod legerit de sanctionibus frue de dispensationibus ecclesiasticis, ad caritatem, que est plenitudo legis, referat, non errabit, non peccabit;* & quando aliqua probabili ratione à summo rigore declinabit, caritas excusat. Si tamen nihil contra Evangelium, nihil contra Apostolos usurpaverit. Hanc regulam hausit ex Augustino, epistola ad Bonifacium, cuius verba retulit Gratianus. Augustinum etiam secuti sunt Hildebertus & Bernardus. Caritatem autem lædi quis non vider, quando invito Principe & Ecclesia Gallicana, absque necessitate vel utilitate publica Ecclesiae, legibus vel moribus receptis derogatur? Concordia & pacis ecclesiastica causa introducta est tota dispensationum ratio, ut monui. Quare in contraria partem torqueri non debet, ut offensiones in Ecclesiam inducat. Porro autem, ut inquit Maximus Abbas adversus intempestivas dispensationes differens, bellum sapit & diffidit, non concordiam & pacem dispensat, cum sanctorum patrum decreta repugnat.

V. Enim verò quotidiana cùm sint hujusmodi disceptationes, ob rescripta sedis

apostolicæ, quæ ad levandas petentium necessitates benignè concedi solent, paulò accuratiùs in hanc materiam incumbendum est. Non eo tamen proposito hæc indaganda sunt, ut metas ponamus pontificia autoritatì, ultra quas illi excurrere non licet; quia sacrilegij instar est de Principum potestate disputare, ut ait Imperator Anastasius. Quod præcipue locum habet quando de Summo Pontifice agitur, in cuius privilegiis enumerandis Gallicani Episcopi olim sibi hærere aquam non dissimulabant. In eam sententiam eleganter & acutè Fulbertus Carnotensis Episcopus in epistola ad Arnulfum Turonensem Archipræsulem: *Continen- tur enim quedam reverenda nobis in privilegiis Romanæ Ecclesie, qua propter negligentiam nostram non facile inveniuntur in armis nostris. Modelis verbis sensum suum explicuit; consilium Auxiliaris Praefecti secutus, qui Hilarium Arelatensem Episcopum à dignitate metropolitanâ dejectum judicio Leonis I. horratus ut ad demulcendum placandumque Pontificem se paululum demittat; quia aures Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur, ut retulit antiquus scriptor vitæ Hilarij.*

VII. Nos quoque debita honoris præfatione usi, hanc materiam attingemus, ut sciamus quid, in effusa illa juris dicendi & condendi auctoritate, subditis qui læduntur Pontifices ipsi permittant. Ac sanè quæ de dispensationibus hic usque disputata sunt, viam aperiunt iis quæ dicenda restant. Solenne est in rescriptis Pontificum, non solum dispensationum, sed etiam derogationum verba usurpari; quorum similis est effectus. Ideo quæ de una specie dicuntur, ad aliam trahi posse non est dubium. Id autem unum maximè cavere solent Summi Pontifices, ne rescriptis suis scandali occasionem præbeant. *Scandalis* voce utor, quia frequentissima est in hujusmodi disceptationibus. Petita verò est ex Evangelio, & è Septuaginta interpretatione. Sumitur autem propriè pro offendiculo pedum; in quod si quis ambulando impingat, facile labatur. Inde translata est significatio ad actiones hominum quæ spiritualis ruina occasionem præbere possunt: quæ si ex se male sint, propriè scandali nomine designabuntur. quod datum vel actuum vocant. Sin autem meram virtutem spirent, & necessaria sint ad hominum salutem, atque inde aliqui offendantur; hoc erit scandalum Iudæorum & Pharisæorum, qui doctrina & operibus Christi Domini lædebantur. quod scandalum acceptum & passivum dicitur. Inter ista duo extrema est aliud scandali genus, quo delicata

& Imperij Lib. III. Cap. X V.

187

ta ingenia offenduntur; et si revera in actione proposita aut in consilio agentis nihil sit quod argui possit; immo vero res in se sit laudabilis, quamvis non sit ad salutem necessaria. Hoc scandalum infirmorum, vel pusillorum, dicitur a Magistris. In quo hanc regulam prescrivit Paulus Apostolus, ut ab ea actione que ruinæ occasionem praebet, abstinentium sit, quemadmodum ipse carnis esum & vini potum sibi repudiandum duxit, si quis inde fratrum laederetur, sive scandalisaretur. Huc referri potest Petri Apostolorum principis factum: qui licet sanam doctrinam sectaretur, cum Iudeos & Gentiles in fidem Christi erudiret, eo tamen modo se gessit, ut eius prudentia ejus consilium non destitueretur, in eas angustias inciderit quæ imbecilles in fidei periculum adducerent. Qua de re palam illum Paulus dispensatione usus objurgavit, ut vulneri crudo, quod incaute a Petro impactum erat, mederetur. Cessavit ergo Petrus, monente altero Apostolo, ab ea dissimulatione & dispensatione, ut scandalum a neophytis amoliretur. Vtriusque Apostoli factum, dispensationem cum Hieronymo & Chrysostomo vocavi. Cum itaque vidisset, inquit Hieronymus, *Apostolus Paulus periclitari gratiam Christi, nova belator vetus usus est arte pugnandi, ut dispensationem Petri, qua Iudeos salvare cupiebat, nova ipse contradictionis dispensatione corrigere, & resisteret ei in facie.* Chrysostomus aperte in commentario capituli xii. epistolæ ad Galatas ait verba Pauli ad Petrum non fuisse dissidij aut contentionis, sed prudentis cuiusdam dispensationis. Quam sententiam persuadere videtur agendi ratio quam in simili facti specie amplexus est Paulus Apostolus: qui ne Iudeos a se alienaret, quin potius Christo conciliaret, Timotheum circumcidit, caput suum rasit Hierosolymis, & alia quædam a lege indicta peregit. Itaque non ex animo Iudaicis ritibus se Paulus accommodabat, sed secundum dispensationis remissionem, ut notavit Chrysostomus. Non me latet Augustino non probari eam respondendationem, quam Hieronymus ab Origene & aliis veteribus hausit. Sed erratum, si quod fuit in Petro, ob scandalum quod exinde illo invito emersit, caussam nostram juvat: qui ratione scandali ab actione abstinentium esse censemus.

VIII. Quod Apostolorum principi accidit , ejus quoque successoribus in Cathedra Romana contigit aliquando, ut rescriptis datis , quæ à regulis aliena non videbantur , ex Regum , populorum , aut Episcoporum offensiones sequerentur, quæ in scandali nomen transirent. Quod enim sit contra

canones, scandalum dicitur à Leone I. in epistola ad Anatolium: Sed cum in injuriam canonum illa tentata sunt que omnibus Ecclesiis scandalum maximum generarent. Attamen in his angustiis, statim aut Romanus Pontifex aut Episcopi provinciales in crimen adduci non debent; cum utriusque vel moribus, vel canonibus receptis, plerunque se tueri possint, valde probabili ratione. In his difficultatibus Romani Pontifices præcipiunt ut à rescriptorum executione supersedeant Episcopi ad quos directa sunt. Si mandatum nostrum (inquit Alexander III.) pro alicujus provisione receperis qui aliud beneficium habeat, de quo valeat commodè sustentari, nisi forte in literis ipsis de hoc mentio habeatur, aut si non potest ei sine scandalo provideri, equanimiter sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duixeris exequendum. Monuimus autem superioribus capitibus scandalum & offenseiones in Rem publicam Christianam invehi, quando status ecclesiasticus aliqua novitate percilletur, & consuetudines receptae convelluntur. Quod aperte quoque probatur ex Decretali Innocentij III. qui filium Graeci Sacerdotis ex legitima uxore suscepsum in Episcopum confecrari juber, nisi, inquit, pro eo quod inter Latinos Graeci huiusmodi conversantur, regionis consuetudo repugnet. Vbi Ioannes Andreas recte auctoritate dicitur, hanc exceptionem additam ob vitandum scandalum & offenseionem quæ inde contingere posset, si quid alienum à consuetudine recepta inter Latinos induceretur. Itaque controversiae similes ex hac regula dirimendæ sunt, ut à rebus novis, quæ subjectorum animos offendunt, temperetur; donec si forte quod ab initio novum erat, accidente publico consensu, inter exempla quoque referatur. Interim tamen quandiu ex ea novitate offenseiones sequuntur, desistendum omnino esse à rescriptorum executione docuit Alexander. Quod intelligendum est, etiamsi justa præcipiantur, & addita fuerit clausula, nonobstante scandalo. Nec enim scandalum cadere potest in præcepti rationem, cum sit contra caritatem, quæ finis est debitus præcepti se-

C. *Chim tenua-*

C. Cíns cím. de
Cleric. conjug.

1. Tim. 3.
Covarruvias in
Regula, Pecuniam,
part. Alect.
f. 1.
Gregor. in procem.
Decretal.
Bonif. in pref. &
c. i. de offic. legar.
in e. p. lu i apud
Athos. Ap. 2.

A 2 jij

2. Beda in c. 9.
Marci. c. Quod
scandalis erit,
de reg. iuris. c. 2.
de novi operis
munciat.

3. c. Si quando.
de relictis.

4. e. Super literis.
de rescriptis.

Cairan. in tract.
de aud. Papae c.
27. Paladianus
tract. de poecl.
Pape. Tumultu-
mata l. 1. de Ec-
clesia. c. 106. d.
40. c. Si Papae &
dicit. c. In no-
mine Domini. &
70. cap. Si trans-
fatur. Jacobinus l.
8. art. 3. in 6. te-
medio. & art. 12.

5. Innoc. & Hoft.
in c. Quam. de
consue. sylvestre
in summa. verbo
Pape f. 51.

5. Pascom. in c.
Sicut. de jurejus.

4. Victoria de po-
tell. Papae & Con-
prop. 7. & Cordu-
bensis de poecl.
Pape q. 8.

Innoc. la c. Quan-
to de jurejus.

Panor. in c. Vnde.

quam unum ex pusillis scandalizare. Quod ea conditione temperantur Beda, ut vitetur proximorum scandalum, in quantum id fieri potest sine peccato. Porro Episcopi qui ab executione rescripti cessant, ratione scandali emergentis, literis suis Summo Pontifici caussam referre debent cur iussa non impleverint; ut colligitur ex Alexandro III. In quo dispar est ratio surreptionis, qua jus tertii lreditur, & scandali, quod è novitate præcepti proficiscitur: quia de vi- tio surreptionis pronuntiare potest judex delegatus, sed ob metum scandali superse- det executioni, & rescribit.

IX. Regula proposita de rescriptis non exequendis ut viteretur scandalum, sola sufficeret in disceptionibus qua apud nos fre-quentantur in foro. Sed quia Theologis & nostris interpretibus placuit aliam quoque difficultatem attingere, scilicet quid agen- dum sit, si rescripta ita canones & discipli- nam violent ut in apertum Reipublicæ Christianæ detrimentum cedant, refer- dam duxi eorum sententiam: qua adeo apud illos certa est, ut in eam ex æquo conser- tant utriusque opinionis vindices, tum qui pro Pontifice stant in controversia de Con- ciliariorum auctoritate, tum illi qui Concilium Pontifici præferunt. Afferunt omnes eo ca- fu reverenter agendum cum Romana sede, ita tamen ut executio rescriptorum suspen- datur. Non quid aliquis possit esse index Pape, aut auctoritatem habeat in illum, sed per modum defensionis, inquit Caietanus. Cuilibet enim est jus ad resistendum injuria, & impediendum, defendendumque. Eadem est sententia Inno- centij IV. & Hoftiensis, non esse paren- dum rescriptis Papæ, quibus status Ecclesiæ perturbaretur, aut insigniter decoloraretur. Panormitanus autem eo cafu Imperatorem te- neri ad subfildium Ecclesiæ. Vnde Victoria & Cordubensis hauserunt, in his difficul- titibus posse subditos auxilia Principum implorare, ut eorum auctoritate executio impediatur. Quæ omnia sic interpretanda sunt, ut inde argui non possit defectus au- thoritatis in Summo Pontifice, sed defectus intentionis, ut loquuntur nostri. Nec enim existimandum est ab illa sede, quæ paterna- rum regularum & juris & æqui custodian ab aliis exigere solet, alienas à commodis Ecclesiæ institutiones consultò profici. Etsi enim legibus ceteris non teneretur, à re- ñe rationis legibus solvi non potest. Quare ita se gerere solet & debet ut prætermittat clavem discretionis ante clavem potestatis, quemadmodum loquitur Innocentius IV. Vnde fluxit vulgatum illud, usurpatum à Panormitano & a ceteris interpretibus, om-

nia in arbitrio Pontificis esse posita, clavis ^{rebellum, letitia} non errante. Eo sensu accipienda sunt Leonis IV. comminationes anathematis in eos qui mandata Romanorum Pontificum violaverint, que scilicet ab iis salubriter fuerint pro- mulgata. Hæc sunt ejus verba relata ab Ivone in Concilio Leonis Papæ IV. Episcopo- rum LXXII. Si quis dogmata, mandata, san- ctiones, interdicta, vel decreta pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione fide- lium, pro emendatione sceleratorum, vel interdi- ctione imminentium vel futurorum malorum, & sedis apostolice Presule salubriter promulgata contempserit, anathema sit. Eadem est senten- tia Gregorij VII. Qui apostolice sedis saluber- ^{Ivo c. pars de- creto cap. 3. l. 4.} rimo precepit obiret noluerit, idololatrie pecca- tum incurrit, teste Samuele, & beato Gregorio adstruente. Vnde patet manifestè, quod suprà monui, alienum esse à proposito sedis apo- stolice ut injustis decretis & fortasse perni- ciosis pareatur; cum in iis tantum qua salu- bria sunt, & commoda, obedientiam exigat.

X. Paucis attigi recentiorum opinione, ut unicuique constaret hoc quoque esse Summorum Pontificum consilium, ut ini- quis rescriptis consensus non accommodetur, cum hæc sententia, à tot auctoribus ex- posita, nunquam ulla sedis apostolice censu- ra perstricta fuerit. Sed si quis à me expectet ut quis fuerit in hac questione veterum sensus promam, nihil illustrius affere possum eximo Facundi Hermianensis loco, qui summam quoque Romanorum Pontificum auctoritatem commendat. Agit de Vigilio Papa, quem impugnatores Trium capitulo- rum se consuluisse dicebant. Ille, inquit Fa- cundus, non in destructionem paternæ sententie, (id est, Papæ Leonis, & Synodi Chalcedo- nensis) sed potius in defensionem atque ultio- nem, primam accepit & maximam potestatem; nec aliquid contra veritatem, sed pro veritate plus ceteris consacerdotibus potest. Paulus enim dicit Apostolus: Non enim possumus aliquid ad- versus veritatem, sed pro veritate. Quæ verba licet negotia fidei præcipue respiciant, at- tamen ad disciplinæ iustum ordinem, qui pessimum non debet, recte quoque trahi possunt.

XI. Ceterum observandum est, dispen- sationem ad jus divinum aut naturale non porrigi, ut ex Ivone docuimus, & fatentur omnes Theologi, & saniores Iuris Canonici inter- pretes: quia Pontifici non licet jure suo aliquem ab obligatione juris divini & naturalis eximere, licet iura illa interpretari possit. Quare meritò Almainus glossarum auctores & plerisque Iuris Canonici inter- pretes arguit, quod afferant ex caussa Pon- tifici liberum esse ut circa jus illud dispen-

Facundus Herm. l.
l. pro definitione
Tria s. capitulo
rum c. 4.

& Imperij Lib. III Cap. XVI. 189

Corvinius in
Ipsius l. 4. De-
cim. part. 2. c. 6.
f. 3.
Relati in præf. c.
et alijs. ad plu-
matis. & alijs.
 set, quod dicendi genus repudiari debet, ni-
 si ad interpretationem & declarationem ju-
 ris illius referatur. Qua de re graviter scrip-
 ferunt Covarruvias & Rebiffus noster va-
 riis in locis.

C A P V T X V I .

Synopsis.

*I. De privilegiis agitur, quibus derogatur Iuri Ca-
nonico, eximendo Capitula & monasteria ab Episcopo-
rum jurisdictione. Monaci olim sub Episcopis.*

*II. Monasteria liberata olim ab Episcoporum po-
tentiae Decretis synodorum, & consensu regio. De hoc
consensu hic agendum, qui adhibitus est in exemptione
monasteriorum sancti Dionysii & Corbeia.*

*III. Decretorum regiorum usus docetur è Mar-
culo: quo & exemplo ab Episcopis indulta confirmatur,
& immunitates quadam jure regio conceduntur.
Id etiam probatur è Floredo, & Synodo Suesiori-
ca. Effectus illius Decreti ostenditur è Carolo Calvo.*

*IV. Accessu auctorita. Summorum Pontificum,
temporibus Gregorij Magni, cum regio consensu: quam-
vis plena exemplo à jurisdictione Episcopi tributa non
sit. Ad eos datus exemptionem indulxit monasterio Tu-
ronensi. Meminit regi Edithi contra laicos. Regum
tamen decreta ad confirmationem exemptionum perie-
nebant, è Pippino, & è Nicolao, qui precibus Regis &
Episcoporum libertatem monasterii S. Carilei fur-
marunt.*

*V. Idem observatum à proceribus Galliarum, qui
ex consensu Episcoporum decreto suo monasteria à se
condita eximebant, & subiectabant Romane Ecclesiæ.
Ivo requirit in iusti privilegiis Episcopi consensum, apo-
stolicam auctoritatem, & Regis Pragmaticam San-
ctionem.*

*VI. Hinc profectum, ut tandem à sede apostolica
monasteria exempta fuerint, ob immodestiam Episco-
porum, iis inviatis; ut docent Gregorius VII. & Ale-
xander II. Tandem ex merito Pontificum arbitrio con-
cessæ sunt exemptiones. Quod disflicuit Bernardo &
ceteris ejus avi.*

*VII. Crevit exemptionis numerus, simulque cre-
verunt Episcoporum querelle, ut patet è Durando.*

*VIII. Regi competere ut incommodis exemptioni-
num profici curat. Novos Religiosorum ordines, nec
novas Ecclesiæ, aut monasteria construi posse sine Re-
gis consensu.*

Concilium Chalcedonense canone quarto.
Quod multis deinde canonibus confirmatum est, & in Gallia constitutum canonibus
Concilij Agathensis & canone xix. Con-
cilij Aurelianensis habiti anno quingentesi-
mo undecimo: *Abbes pro humilitate religio-
nis in Episcoporum potestate consistant;* & si quid
extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur.
Quibus adhæsi Ecclesia Hispanica, quæ de
monachis observandum statuit quod *Synodus*
*Agathensis, vel Aurelianensis, noscitur decre-
uisse.*

*IX. Sed paulatim ab eo jure recessum est;
cum, studio fovendæ quietis monasticae, ab
Episcoporum potestate monasteria liberari
& eximi cœperunt. Quod tamen in Gallia
tentatum non fuit absque synodorum De-
cretis, & Regum nostrorum consensu: qui
duo præstabant rescriptis suis, & exemptionis
ecclesiasticæ confirmationem, & in re-
bus temporalibus quamplurimas immunita-
tes. Nolo diutius immorari in hoc negotio,
quod virorum eruditorum industria illustra-
tum est, & nostram quoque operam expe-
ctat in secundo Tomo. Id tantum hic obser-
vassæ sufficiet, invitatis Principibus tot liber-
tates monasteriis contra jus commune non
fuisse concessæ, imò verò eorum consen-
sum & Decretum interpositum fuisse. Quod*

Concil. Chalcedo-
nense c. 4. vñ dñ
xvj regis m.
xlii synod. m. 17.
Concil. Agath. c. 17.
xliii synod. 17.
Syn. Agath. c. 17.
& 18.
Concil. Autel. c.

Concil. Ille.

Exstat Praeceptum
Clothovi T. i. Con-
cil. Gallia.

*abundè testatum reddit Clodovei II. Regis
privilegium monasterio sancti Dionysij col-
latum anno d. c. l. x. quo immunitatem à
Landerico Episcopo Parisensi & ab aliis E-
piscopis se pertente datam rescripto suo con-
firmat, ita ut nullus Episcopus aliquam pote-
statem sibi in ipso monasterio usurpare presumat.
De bonis etiam huic monasterio collatis, &
eorum immunitate, eodem rescripto caver,
adeo ut monasterio, & in rebus spiritualibus
consensu suo, & in temporalibus pleno jure
regio prospicerit. Hanc exemptionem ad
omnia que Abbates S. Dionysij in Gallia
construerent monasteria Stephanus II. ex-
tendit, illaque apostolicae fedi immediate
subjicit anno septingentesimo quinquagesi-
mo septimo. Berterfridus Ambianensis Epis-
copus, de consensu Coëpiscoporum suorum,
privilegium libertatis monasterio Corbeia
à Clothario Rege condito concessit anno
sexcentesimo sexagesimo quarto. Quod pri-
vilegium non solùm Regis consensu, sed
precibus quoque nitebatur: *Dum tanti gloria-
ffissimi Principis petitio intercessit,* inquit ille.
Quinetiam regio decreto confirmatum esse
constat ex literis Theodorici Regis, qui elec-
tionem Erchemberti Abbatis probat secun-
dum sanctum privilegium, quod ex regali mu-
nificentia & sacerdotum concessione indultum est,
de semetipsum eligere rectorem.*

Exstant diplomiata
T. i. Conc. Gallia.

A a iii

Officiale & Ter-
tiaria in locis Lai-
ci cap. 1. f. 27.
m. 11.